

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра приватного та соціального права

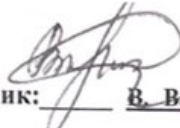
Робоча програма (силабус) освітнього компонента
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ
(вибірковий)

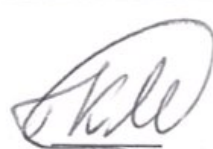
Реалізується в межах освітньої програми: «Право»

за спеціальністю: 081 «Право»

на другому (магістерському) рівні вищої освіти

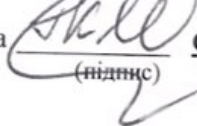
Суми – 2021

Розробник: В. В. Нежевело, старший викладач кафедри приватного та соціального права
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри <u>приватного та соціального права</u> (назва кафедри)	протокол від <u>18.06.2021</u> № _____
	Завідувач кафедри <u>М.Ю. Кузнецова</u> (підпис) (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми М. П. Курило
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма О.В. Роговенко
(підпис) (ПІБ)

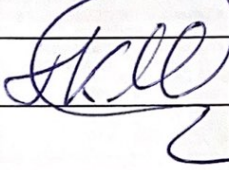
Рецензія на робочу програму(додається) надана: Кузнецова М.Ю.
(ПІБ)

Гресь Н.М.
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації Каросенко В.О.
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 20.06 2021 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми
2022-2023	Без змін	№ 10 від 24.06.2022		

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Правові засади експертної оцінки земель								
2.	Факультет/кафедра	Юридичний факультет / Кафедра приватного та соціального права								
3.	Статус ОК	Вибірковий								
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)									
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	ОП – «Право» Спеціальність – 081 «Право»								
6.	Рівень НРК	7 рівень								
7.	Семестр та тривалість вивчення	Дисципліна викладається протягом одного семестру (осінній)								
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів								
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)						Самостійна робота		
		Лекційні		Практичні /семінарські		Лабораторні				
	Осінній семестр		Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.
		20	8	20	8	-	-	110	104	
10.	Мова навчання	українська								
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Нежевело В.В.								
11.1	Контактна інформація	Старший викладач кафедри приватного та соціального права								
12.	Загальний опис освітнього компонента	<p>Земля, відповідно до законодавства є вагомим об'єктом нерухомості та предметом цивільних відносин. Україна знаходиться на новому етапі соціально-економічного розвитку, який характеризується зростанням ролі ринкових механізмів регулювання економічної діяльності. За таких умов особливого значення набуває якість державної земельної політики, її ефективність, професійність, відповідність засадам належного управління земельними ресурсами країни.</p> <p>Визначення реальної, справедливої вартості має важливе значення як для оподаткування та приватизації земельних ділянок, так і для укладання майнових угод стосовно землі та права її оренди на вторинному ринку. Крім того, оцінка землі є обов'язковою при розробці та реалізації інвестиційних проектів, отриманні кредитів під заставу нерухомого майна.</p> <p>В Україні, де ринкові відносини в земельній сфері ще не набули розвинутого характеру, співіснують два напрями оцінки земель: нормативна грошова оцінка та експертна оцінка.</p> <p>На відміну від нормативної грошової оцінки, в рамках експертної грошової оцінки земельні ділянки розглядаються, передусім, як основна складова нерухомості – житлової, виробничої, комерційної, – ринки яких в достатній мірі сформувались в багатьох регіонах України. Це дозволяє при визначенні вартості землі максимально врахувати ринкові чинники. Крім того, оцінка внеску землі в загальну прибутковість об'єкта нерухомості забезпечує визначення поточної</p>								

		вартості реального, а не потенційного рентного доходу, в якому акумулюються індивідуальні властивості земельної ділянки та локалізованої в її межах діяльності а також економічна ситуація, що склалася в населеному пункті та в країні загалом на момент оцінки.
13.	Мета освітнього компонента	Вивчення та аналіз актуальних проблем та колізій земельного законодавства, земельно-правових норм, якими регулюються питання експертної оцінки земельних ділянок, а також аналіз теоретико-методологічних основ і практичних рекомендацій щодо вдосконалення існуючих методик експертної грошової оцінки земельних ділянок; формування у студентів системи теоретичних знань і практичних навичок застосування норм законодавства, що визначають порядок проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок в Україні.
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	<p>1. Освітній компонент базується на вивченні таких дисциплін як: Конституційне право, Цивільне право, Адміністративне право, Господарське право, Кримінальне право, Екологічне право, Земельне право, Земельне право та процес,</p> <p>2. Освітній компонент є основою для: Земельне та екологічне право, Сучасні проблеми земельного права</p>
15.	Політика академічної доброчесності	При виконання практичних робіт, написанні рефератів та при написання модульних, атестаційних, залікових та екзаменаційних робіт студент обов'язково має дотримуватись правил академічної доброчесності. При виявленні фактів списування або академічної не доброчесності робота виконана студентом анулюється.
16.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=2366

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в профілі ОП)						Як оцінюється РНД
	ПРН ₁	ПРН ₈	ПРН ₉	ПРН ₁₁	ПРН ₁₂	ПРН ₁₃	
	Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання	Демонструвати здатність генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг	Демонструвати знання основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права у контексті взаємодії міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України	Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, включаючи взаємозв'язок системи права Європейського Союзу з правовою системою України	Показувати і поглиблені знання практики застосування окремих правових інститутів	Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування	
ДРН 1. Знати теоретичні розробки у сфері здійснення грошової оцінки землі.	x	x	x			x	Практична робота 1- Практична робота 10. Проведення модульного контролю та заліку.
ДРН 2. Розуміти основні спірні та проблемні положення Конституції України, Земельного кодексу України та інших нормативних актів, які спрямовані на регулювання питання експертної оцінки земель.	x		x	x			Практична робота 1- Практична робота 10. Проведення модульного контролю та заліку.
ДРН 3. Знати доктринальні положення земельного права, фундаментальні наукові праці в даній сфері та їх авторів.			x		x		Практична робота 1- Практична робота 10. Проведення модульного контролю та заліку.
ДРН 4. Знати засади правового регулювання різних категорій земельних ділянок, засади правового регулювання правовідносин, об'єктами яких є земельні ділянки.	x	x			x		Практична робота 1- Практична робота 10. Проведення модульного контролю та заліку.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу								Рекомендована література
	Аудиторна робота						Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з		Лаб. з.		Денна	Заоч.	
Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.				
Тема 1. Поняття грошової оцінки земель. План 1. Поняття та значення оцінки земель. 2. Види оцінки земель: бонітування ґрунтів, економічна оцінка земель, грошова оцінка земельних ділянок. 3. Поняття земельної ренти. 4. Інформаційна база оцінки земель.	2		2				12	13	1,3,5,6,8,9
Тема 2. Сфери застосування і правове забезпечення нормативної грошової оцінки земельних ділянок. План 1. Поняття нормативної грошової оцінки земель. 2. Сфери застосування нормативної грошової оцінки земель. 3. Оподаткування земель. 4. Порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів. 5. Порядок нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель у межах населених пунктів).	4		4				19	13	1,3,5,6,8,9
Тема 3. Сфери застосування і правове забезпечення експертної грошової оцінки земель. План 1. Поняття експертної грошової оцінки земельних ділянок.	2		2				12	13	1,3,5,6,8,9

<p>2. Земельна ділянка як об'єкт експертної грошової оцінки.</p> <p>3. Права на земельну ділянку, що підлягають оцінці.</p> <p>4. Сфери застосування експертної оцінки земель.</p>									
<p>Тема 4. Основні положення та засади проведення експертної грошової оцінки земель .</p> <p>План</p> <p>1. Експертна грошова оцінка земель як вид грошової оцінки земель.</p> <p>2. Основні принципи експертної грошової оцінки земельних ділянок.</p> <p>3. База оцінки: ринкова та неринкові види вартості.</p> <p>4. Цілі та завдання експертної оцінки земель.</p> <p>5. Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок.</p> <p>6. Методичні підходи до визначення вартості земельної ділянки.</p>	2		2				12	13	1,3,5,6,8
<p>Тема 5. Документація з оцінки земель та її затвердження.</p> <p>План</p> <p>1. Документація з оцінки земель.</p> <p>2. Звіт з експертної грошової оцінки земельних.</p> <p>3. Поняття рецензування звітів з експертної грошової оцінки земельних ділянок.</p>	2		2				12	13	1,3,5,6,8
<p>Тема 6. Правовий статус суб'єктів оціночної діяльності.</p> <p>План</p> <p>1. Перелік суб'єктів оціночної діяльності у сфері оцінки земель.</p> <p>2. Суб'єкти оціночної діяльності, що проводять нормативну грошову оцінку земельних ділянок.</p> <p>3. Суб'єкти оціночної діяльності, що проводять експертну грошову оцінку земельних ділянок.</p>	2		2				12	13	1,3,5,6,8

4. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності щодо проведення робіт із землеустрою, землеоціночних робіт.									
Тема 7. Правові засади експертної грошової оцінки земель різних категорій та прав похідних від права власності на земельні ділянки. План 1. Оцінка земельних ділянок, які використовуються як сільськогосподарські угіддя. 2. Оцінка земельних ділянок, вкритих лісовою рослинністю та призначених для вирощування лісу. Оцінка земельних ділянок водних об'єктів. 3. Оцінка забудованих земельних ділянок. 4. Оцінка права оренди земельної ділянки та права обмеженого користування чужою земельною ділянкою. 5. Особливості оцінки земельних ділянок спеціалізованих об'єктів та об'єктів з обмеженим ринком.	4		4				19	13	1,3,5,6,8,9
Тема 8. Методичні та практичні аспекти експертної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні. План 1. Формування і стан ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення. 2. Методичні підходи та методи експертної грошової оцінки земельних ділянок	2		2				12	13	1,3,5,6,8

сільськогосподарського призначення. 3. Порядок проведення дослідження експертної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення.									
Всього	20	8	20	8			110	104	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	Кількість годин
ДРН 1. Знати теоретичні розробки у сфері здійснення грошової оцінки землі.	- проведення лекційних та практичних занять з використання мультимедійних технологій.	20	- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт.	20
ДРН 2. Розуміти основні спірні та проблемні положення Конституції України, Земельного кодексу України та інших нормативних актів, які спрямовані на регулювання питання експертної оцінки земель.	- проведення лекційних та практичних занять з використання case-study (метод аналізу конкретних ситуацій).	20	- аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань; - додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - проходження тренувального тестування за кожною з тем.	20
ДРН 3. Знати доктринальні положення земельного права, фундаментальні наукові праці в даній сфері та їх авторів.	- під час викладання матеріалу використовувати метод діалогового навчання, співробітництво студентів (кооперацію), - використання імітаційних методів навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності)	30	- аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань; - додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - проходження тренувального тестування за кожною з тем.	20

<p>ДРН 4. Знати засади правового регулювання різних категорій земельних ділянок, засади правового регулювання правовідносин, об'єктами яких є земельні ділянки.</p>	<p>- ознайомлення студентів з методами роботи з нормативно-правовою базою та іншими джерелами земельного права.</p>	<p>20</p>	<p>- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань; - проходження тренувального тестування за кожною з тем.</p>	<p>30</p>
<p>Всього годин</p>		<p>90</p>		<p>90</p>

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено (денна)

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання (зазначити номер тижня, на якому буде проведено оцінювання)
1.	Практична робота 1. Усне опитування теоретичного матеріалу. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	7 балів / 7%	До 1 тижня
2.	Практична робота 2. Усне опитування теоретичного матеріалу. Опрацювання судової практики.	7 балів / 7%	До 3 тижня
3.	Практична робота 3. Тестування. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	7 балів / 7%	До 4 тижня
4.	Практична робота 4. Усне опитування теоретичного матеріалу. Опрацювання судової практики.	7 балів / 7%	До 5 тижня
5.	Практична робота 5. Тестування. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	7 балів / 7%	До 6 тижня
6.	Модульний контроль		До 7 тижня
7.	Атестація	15 балів / 15%	До 7 тижня
8.	Практична робота 6. Усне опитування теоретичного матеріалу. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	7 балів / 7%	До 8 тижня
9.	Практична робота 7. Тестування. Опрацювання судової практики.	7 балів / 7%	До 10 тижня
10.	Практична робота 8. Усне опитування теоретичного матеріалу. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	7 балів / 7%	До 11 тижня
11.	Практична робота 9. Усне опитування теоретичного матеріалу. Опрацювання судової практики.	7 балів / 7%	До 12 тижня
12.	Практична робота 10. Тестування. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	7 балів / 7%	До 13 тижня
13.	Модульний контроль		До 13 тижня
14.	Самостійна робота	15 балів / 15 %	До 13 тижня
15.	Залік		До 13 тижня
Всього		100 балів / 100%	

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Практична робота 1. Усне опитування теоретичного матеріалу. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>

Практична робота 2. Усне опитування теоретичного матеріалу. Опрацювання судової практики.	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Практична робота 3. Тестування. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Практична робота 4. Усне опитування теоретичного матеріалу. Опрацювання судової практики.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Практична робота 5. Тестування. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Модульний контроль				
Атестація	<i>0-2 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7-14 балів</i>	<i>15 балів</i>
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Практична робота 6. Тестування. Опрацювання судової практики.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Практична робота 7. Усне опитування теоретичного матеріалу. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми

Практична робота				
Практична робота 8. Усне опитування теоретичного матеріалу. Опрацювання судової практики.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Практична робота 9. Тестування. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Практична робота 10. Усне опитування теоретичного матеріалу. Вирішення кейсів з практичними завданнями.	<i>0-1 балів</i>	<i>1-3 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Модульний контроль				
Самостійна робота	<i>0-2 балів</i>	<i>3-6 балів</i>	<i>7-14 балів</i>	<i>15 балів</i>
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Залік				

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено:

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усне опитування після вивчення кожної теми	Під час практичного заняття, після завершення вивчення теми
2	Захист практичних робіт	Через тиждень після їх здачі
3	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над практичними роботами протягом занять	Протягом часу, відведеного на викладання дисципліни
4	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
5	Самооцінювання студентами	Протягом часу, відведеного на викладання дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

Підручники, посібники

1. Мірошниченко А. М. Земельне право України: Підручник. - 2-ге видання, допов. і перероб. - К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. - 678 с.
2. Земельне право України: Підручник / За ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. - Вид. 2, перероб. і доп. - К.: Істина, 2009. - 600с.
3. Земельне право : підручник / М. В. Шульга, Н. О. Багай, В. І. Гордєєв та ін.; за ред. М. В. Шульги. - Х. : Право, 2014. - 520 с.
4. Земельне право України: Підручник / За ред. В.І. Семчика і П.Ф. Кулинич. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 424 с.
5. Земельний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. Курила В.І. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
6. Правознавство: Навчальний посібник: у 2 т. Т. 2 / За заг. ред. М.П. Курила. – Суми: Сумський національний аграрний університет, 2016. – 436 с.
7. Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни "Земельне право України" (відповідно до вимог ECTS) : навчальне видання: Х. : Право, 2012.
8. Нежевело В.В.Земельне право: Навчально-методичний посібник (програма, плани лекцій та практичних занять, рекомендації та завдання до практичної та самостійної роботи, тестові завдання, питання для самоконтролю, термінологічний словник) / В.В. Нежевело // Суми, 2017 рік. – 109 с.
9. Шеремет А. П. Земельне право України: Чернівці : ТОВ "Видавництво "Наші книги", 2008.

Методичне забезпечення

1. Правові засади експертної оцінки земель: Методичні рекомендації та завдання для практичних занять та самостійної роботи // Суми, 2016 рік. - 25 с.
2. Земельне право та процес: Конспект лекцій з дисципліни для студентів 2 с.т. курсу юридичного факультету, спеціальності 0.81 Право, ОС «Бакалавр» для денної та заочної форм осіннього та весняного семестрів навчання// Суми, 2019рік. - _ с.
3. Методичні рекомендації та завдання для практичних занять та самостійної роботи для студентів юридичного факультету спеціальності „Право” освітнього ступеню «Бакалавр» заочної форми навчання, - Суми, 2017 рік, - 82 с.
4. Нежевело В.В. Земельне право: Навчально-методичний посібник (програма, плани лекцій та практичних занять, рекомендації та завдання до практичної та самостійної роботи, тестові завдання, питання для самоконтролю, термінологічний словник) / В.В. Нежевело // Суми, 2017 рік. – 109 с.
5. Земельное право Украины. Методические рекомендации и задания для самостоятельной работы и практических занятий для иностранных студентов юридического факультета 3 курса специальности "Правоведение" образовательного-квалификационного уровня «Бакалавр» дневной и заочной формы обучения. - Сумы, 2015. – 137 с.

Інші джерела

1. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. – К.: Знання, 2005. – 445 с.
2. Коваленко Т. О. Юридичні дефекти правового регулювання земельних відносин в Україні : монографія К. : Юрінком Інтер, 2013.
3. Мірошніченко А. М., Марусенко Р. І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України, 5-те видання, змінене і доповнене. – К.: Алерта, 2013. – 544 с.

Додаткові джерела

1. Алексеева С. Виды земельных сервитуты и их классификация // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 5. – С. 30-33.
2. Андрейцев В.І. Суверенній Україні – нову «Земельну Конституцію» (концептуальні підходи до підготовки проекту Кодексу законів України про землю) // Право України. – 1999. - № 9. – С. 58-65.
3. Бакай О.А. Щодо питання про поняття земель, які використовуються під забудову // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 2. – С. 105-106.
4. Бейкун А. Співвідношення Конституції України та інших нормативно-правових актів з питань регулювання аграрних та земельних відносин // Право України. – 2000. - № 3. – С. 45-48.
5. Бердников Є., Пастушенко П. Трансформація інституту постійного землекористування у зв'язку з прийняттям нового Земельного кодексу України // Право України. – 2004. - № 2. – С. 60-66.
6. Берлач А. Організаційно-правові проблеми становлення орендних відносин в Україні: історія і сучасність // Право України. – 1999. - № 2. – С. 15-18.
7. Бусуйок Д. Правові підстави обмеження прав на землю // Право України. – 2004. - № 9. – С. 97-100.
8. Вівчаренко О. Проблеми гарантій охорони права власності на землю в Україні // Право України. – 2003. - № 12. – С. 88-93.
9. Гамбург Л. Формування кадрового складу та визначення спеціалізації статутних судів на Лівобережній Україні в судовій реформі 1760-1763 рр. // Право України. – 2004. - № 6. – С. 106-109.
10. Грищук Н. Перспективи діяльності іпотечних банків в Україні // Право України. – 2006. - № 1. – С. 145-149.
11. Гуревський В.К. Особливості придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод // Земельне право. – 2006. - № 1. – С. 5-14.
12. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс / За ред. акад. АПрН В.І. Андрейцева. – К.: Істина, 2001. – 544 с.
13. Ільницька Н. Оренда як правова форма використання земель у сучасний період: поняття, особливості, юридична природа // Право України. – 2000. - № 8. – С. 60-64.
14. Коваленко Т. Проблеми гарантування земельних прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи // Право України. – 2006. - № 12. – С. 83-86.
15. Кулинич П.Ф. Право добросусідства за земельним законодавством України // Земельне право. – 2006. - № 1. – С. 25-33.
16. Луняченко А.В. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення // Земельне право. – 2006. - № 1. – С. 56-64.

17. Мірошніченко А.М. Колізії прав на земельну ділянку та прав на розташовані на ній будівлі і споруди // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. - № 4 (56). – С. 83-89.
18. Нікітюк Г. Правове регулювання інституту земельної ренти в Україні // Право України. – 1999. - № 6. – С. 58-60.
19. Носік В., Коваленко Т. Щодо правової природи земельної частки (паю) // Право України. – 2000. - № 3. – Ст. 48-53.
20. Носік В.В. Самовільне зайняття земельних ділянок: теорія і практика // Земельне право України. – 2006. - № 5. – С. 47-58.
21. Шульга А.М. Проблеми відповідальності за самовільне зайняття земельних ділянок // Земельне право. – 2006. - № 1. – С. 65-70.
22. Яніцький В. Земельна правоздатність громадян // Право України. – 2006. - № 11. – С. 98-101.

Нормативно – правові акти

1. Конституція України від 28.06.96 // Відомості Верховної Ради України, 1996, N 30, ст. 141
2. Водний кодекс України від 06.06.95 // Відомості Верховної Ради України, 1995, N 24, ст.189
3. Господарський кодекс України від 16.01.03 // Відомості Верховної Ради України, 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144
4. Земельний кодекс України від 25.10.01 // Відомості Верховної Ради України, 2002, N 3-4, ст.27
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до N 51, ст.1122
6. Кодекс України про надра від 27.07.94 // Відомості Верховної Ради (ВВР) 1994, N 36, ст.340
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.01 // Відомості Верховної Ради України, 2001, N 25-26, ст.131
8. Лісовий кодекс України від 21.01.94 в ред. від 08.02.2006 // Відомості Верховної Ради (ВВР) 1994, N 17, ст.99.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. // Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 — 2011 р., № 13, / № 13-14, № 15-16, № 17 /, стор. 556, стаття 112.
10. Цивільний кодекс України від 16.01.03 // Відомості Верховної Ради України, 2003, NN 40-44, ст.356
11. Закон України від 17.11.2009 р. «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» // Офіційний вісник України. – 2009. –№97. –Ст. 3326.
12. Закон України від 05.11.2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку набуття прав на землю» // Офіційний вісник України. – 2009. –№94. –Ст. 3202.
13. Закон України від 05.03.2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що посвідчують право на земельну ділянку, а також порядку поділу та об'єднання земельних ділянок» // Відомості Верховної Ради України. –2009. – №29. –Ст. 396.

14. Закон України від 20.01.2005 р. «Про захист конституційних прав громадян на землю»//Офіційний вісник України. –2005. –№4. –Ст. 195.
15. Закон України від 17.06.2004 р. «Про державну експертизу землевпорядної документації» // Офіційний вісник України. –2004. –№28. –Ст. 1852.
16. Закон України від 11.12.2003 р. «Про оцінку земель» // Відомості Верховної Ради України. –2004. –№15. –Ст. 229.
17. Закон України від 05.06.2003 р. «Про іпотеку» // Офіційний вісник України. –2003. – №28. –Ст. 1362.
18. Закон України від 22.05.2003 р. «Про землеустрій» //Офіційний вісник України. –2003. – №25. –Ст. 1178.
19. Закон України від 07.02.2002 р. «Про Генеральну схему планування території України»// Офіційний вісник України. –2002. –№10. –Ст. 466.
20. Закон України від 12.07.2001 р. «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» //Офіційний вісник України. –2001. –№34. –Ст. 1577.
21. Закон України від 01.06.2000 р. «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» //Офіційний вісник України. –2000. –№27. –Ст. 1109.
22. Закон України від 21.05.1997 р. «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України. –1997. –№24. –Ст. 170.
23. Закон України від 16.11.1992 р. «Про основи містобудування»// Відомості Верховної Ради України. –1992. –№52. –Ст. 683.
24. Указ Президента України від 08.04.2011 р. №445/2011«ПроДержавне агентство земельних ресурсів України»// Офіційний вісник України. – 2011. –№29. Ст.1253.
25. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. №941 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів з експертної грошової оцінки земельних ділянок» // Офіційний вісник України. –2007. –№53. –Ст. 2164.
26. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 р. №1442 «Про затвердження Національного стандарту №2 «Оцінка нерухомого майна» // Офіційний вісник України. – 2004. –№44. –Ст. 2885.
27. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.2004 р. №681 «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель» // Офіційний вісник України. –2004. –№21. –Ст. 1429.
28. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. №1440 «Про затвердження Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» // Офіційний вісник України. –2003. –№37. –Ст. 1995.
29. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 р. №1531 «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок» // Офіційний вісник України. –2002. –№42. –Ст. 1941.
30. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.06.1999 р. №1050 «Про методика експертної грошової оцінки земельних ділянок несільськогосподарського призначення» // Офіційний вісник України. –1999. –№24. –Ст. 1117.
31. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.1997 р. №1355 «Про Програму створення автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру»/ – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
32. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. №1279 «Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню». –Режим доступу : www.rada.gov.ua.

33. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.1997 р. №525 «Про Методику нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів)»// Урядовий кур'єр від 26.06.1997 р. №114-115
34. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.1995 р. №213 «Про Методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» // Зібрання постанов Уряду України. –1995. –№6. –Ст. 151.
35. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.1993 р. №15 «Про порядок ведення державного земельного кадастру» // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – №3. – Ст. 55.
36. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 05.08.2009 р. № 423 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення робіт із землеустрою, землеоціночних робіт» // Офіційний вісник України. –2009. – №68. –Ст. 2366.
37. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 07.02.2009 р. №67 «Про затвердження та надання чинності СОУ ДКЗР-001:2009». –Режим доступу : www.dazru.gov.ua.
38. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 12.12.2008 р. № 610 «Концепція єдиної системи нормативно-правових актів у сфері державного земельного кадастру» // Землевпорядний вісник. –2009. –№1.
39. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 05.08.2008 р. №257 «Про затвердження форми витягу з Державного реєстру оцінювачів». –Режим доступу : www.dazru.gov.ua.
40. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 27.05.2008 р. №72а «Про затвердження форми Кваліфікаційного свідоцтва». –Режим доступу : www.dazru.gov.ua.
41. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 27.05.2008 р. №71 «Про затвердження форми посвідчення про підвищення кваліфікації». –Режим доступу : www.dazru.gov.ua.
42. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 27.05.2008 р. №70 «Про затвердження форми свідоцтва про проходження навчання». –Режим доступу : www.dazru.gov.ua.
43. Наказ Фонду державного майна України від 15.10.2007 р. №1653 «Щодо затвердження форм договорів з суб'єктами оціночної діяльності» // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. –2007. –№11.
44. Наказ Державного агентства земельних ресурсів України від 10.08.2007 р. №117 «Про Затвердження Положення про порядок роботи Експертної комісії з експертної грошової оцінки земельних ділянок» // Офіційний вісник України. –2007. –№69. – Ст. 2644.
45. Наказ Державного агентства земельних ресурсів України від 10.08.2007 р. №116 «Про затвердження Порядку видачі Кваліфікаційного свідоцтва» // Офіційний вісник України. – 2007. –№69. –Ст. 2643.
46. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах, Міністерства аграрної політики України, Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, Державного комітету лісового господарства України, Державного комітету України по водному господарству, Української академії аграрних наук від 27.01.2006 р. №19/16/22/11/17/12 «Про Порядок нормативної

- грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель у межах населених пунктів)»// Офіційний вісник України. –2006. –№15. –Ст. 1134.
47. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах, Міністерства аграрної політики України, Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, Української академії аграрних наук від 27.01.2006 р. №18/15/21/11 «Про Порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» //Офіційний вісник України. –2006. –№15. –Ст. 1133.
48. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 09.01.2003 р. №2 «Про затвердження Порядку проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок» // Офіційний вісник України. –2003. –№22. –Ст. 1011.
49. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 03.09.1999 р. №83 «Про удосконалення ведення державного земельного кадастру в зв'язку з його автоматизацією» // Землевпорядний вісник. – 1999. –№3.
50. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 26.08.1997 р. №85 «Про затвердження Положення про земельно-кадастрову інвентаризацію земель населених пунктів». –Режим доступу : www.rada.gov.ua.
51. Наказ Державного комітету по стандартизації, метрології та сертифікації від 22.10.1996 р. №441 «Про затвердження Державного класифікатора України [Класифікатор видів економічної діяльності ДК 009-96]». –Режим доступу : www.liga.net.
52. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.1996 р. №239 «Про затвердження державних санітарних правил та норм(ДСН 239-96)». –Режим доступу :www.rada.gov.ua.
53. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.1996 р. №173 «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів». – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
54. Наказ Міністерства у справах будівництва і архітектури України від 05.01.1994 р. №6 «Планування і забудова сільських поселень. ДБН Б.2.4-1-94». –Режим доступу :www.liga.net.
55. Наказ Державного комітету України у справах містобудування і архітектури від 17.04.1992 р. № 44 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. ДБН 360-92». –Режим доступу : www.liga.net.

Та низка інших кодексів, Законів України, указів Президента України, Постанов ВРУ, Постанов КМУ, Пленумів ВСУ, наказів відомчих установ, тощо, в залежності від теми занять.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <http://www.minagro.kiev.ua> - Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.
3. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
4. <http://www.urist.in.ua> - Первый украинский юридический форум.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

6. <http://land.gov.ua/> - Офіційний сай Державної служби України з питань геодезії картографії та кадастру
7. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> - Земельний кодекс України від 25.10.01 // Відомості Верховної Ради України, № 2768-III
8. http://www.big-lib.com/book/10_Zemelne_prawo_Ukraini - Земельне право України: Навчальний посібник / Мірошниченко А.М./ – - К: Алерта, ЦУЛ, 2011.- 678 с.
9. http://www.zaochka.net/catalog_p_16.html - Земельне право України: Підручник / За ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. - Вид. 2, перероб. і доп. - К.: Істина, 2009. - 600с.
10. <http://www.twirpx.com/file/1260541/> - Каракаш И.И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине Научно-практическое пособие. — К.: Истина, 2004. — 216 с.
11. http://uchebnikionline.com/pravo/zemelne_prawo_kornyeuev_yuv/zemelne_prawo_kornyeuev_yuv.htm - Земельное право : Учебник. - 2-е изд. передел. и доп. / Корнеев Ю.В. – К.: Центр научной літературы, 2011. – 248 с.
12. http://www.adhdportal.com/book_3618.html - Боголюбов С.А. Земельное право: Учебник — М.: Высшее образование, 2006. -413с.
13. http://static.ozone.ru/multimedia/book_file/1010458239.pdf - Земельное право : учебник для бакалавров / под ред. Н. Г. Жаворонковой, И. О. Красновой. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 580 с.

Програмне забезпечення

1. <https://ligazakon.net/> - інформаційно-аналітична система ЛІГА:ЗАКОН
2. <https://www.rada.gov.ua/> - Офіційний вебпортал Верховної Ради України
3. <https://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень

Рецензія на робочу програму (силабус)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	✓		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	✓		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	✓		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	✓		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	✓		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)	✓		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	✓		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	✓		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	✓		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	✓		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	✓		
Література є актуальною	✓		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	✓		

Рецензенти:

Член проектної групи ОП _____
(назва)

Курченко _____
(ПІБ) (підпис)

Викладач кафедри _____
(назва)

Треско _____
(посада, ПІБ) (підпис)